

HOLMI

XVIII. évfolyam 11. szám

2006. november

Szerkeszti: Réz Pál (főszerkesztő),
Radnóti Sándor (bírálat), Várady Szabolcs (vers), Závada Pál (széppróza),
Fodor Géza, Szalai Júlia, Voszka Éva

Szerkesztőbizottság: Bodor Ádám, Dávidházi Péter, Domokos Mátyás,
Göncz Árpád, Kocsis Zoltán, Lator László,
Ludassy Mária, Nádasdy Ádám, Rakovszky Zsuzsa.
Tördelőszerkesztő: Környei Anikó. A szöveget gondozta: Zsarnay Erzsébet

TARTALOM

- Esterházy Péter*: Rubens és a nem-euklideszi
asszonyok • 1427
- Nádasdy Ádám*: A gyerekkori félelmek miatt • 1470
Nyugalom, majd gyorsulás • 1470
Toronydarut bontani • 1471
Inkognitó és feszengetés • 1471
Hiányosságok a komolyzene terén • 1472
Apró képecskéket lát • 1473
A vaksi szemű perspektívái • 1473
- Bertók László*: Az anyjának akarna megfelelni? • 1474
Fátyol. Fátyol. Ködfátyol • 1475
- Takács Zsuzsa*: Beszélgetések Terme • 1476
- Határ Győző*: Elmehábor • 1485
- Rába György*: Árnyékbirodalom • 1486
Elromlott automata • 1487
- Anita Nair*: Vitriol (*Greskovits Endre fordítása*) • 1487
- Tatár Sándor*: A „homo sapiens” és a „lutri” címszavak
összevonása hely- és időtakarékos
lexikonban • 1510
- Lengyel András*: Az Apostol-ügy (Egy 1920. őszi
Kosztolányi-cikk sorsa) • 1511
- Arthur C. Danto*: Testet öltött jelentések mint
esztétikai ideák (*Beck András fordítása*) • 1520
- Máthé Andrea*: Az egzisztencia esztétikája
(Susan Sontag regényeiről) • 1530
- Rosmer János*: Századfordulós hangulat • 1537
A sport • 1537
Birkózók • 1538

Kiss Judit Ágnes: Bolond Istók dicsekszik • 1538
Pusztító Siva isten • 1539
Sztenderd • 1539
Táncszvit • 1540
Atlantisz • 1541

Abelardo Castillo: A királynő a Max Langéban
(*Szónyi Ferenc fordítása*) • 1542

Gustavo Aguila: Sakk a képernyőn (*Szónyi Ferenc fordítása*) • 1549

Szentmártoni János: Dominikai búcsú • 1551
A halál kutyája • 1552

FIGYELŐ

Márton László: Költőélet, költőhalál (Ferencz Győző:
Radnóti Miklós élete és költészete) • 1553

Sárközi Mátvás: Babits Jónása angolul (Babits Mihály:
Jónás könyve – The Book of Jonah) • 1573

Benyhe János: Mai magyar költészet spanyolul (Tendré
un helicóptero. Muestra de una nueva
lírca húngara. Maria T. Reyes
és Georges Ferdinandy fordítása.
Gondozta Jesús Tomé) • 1575

Bán Zoltán András: A nyolcadik főbűn (Főbűnösök.
Hét szerző antológiája) • 1579

Ruzsa György: Pavel Florenszkij: Az ikonosztáz • 1581

Megjelenik havonta. Felelős kiadó: Réz Pál. Vörösmarty Társaság
Levél cím: HOLMI c/o Réz Pál, 1137 Budapest, Jászai Mari tér 4/A
Terjeszti a Nemzeti Hírlapkereskedelmi Rt. és a regionális részvénytársaságok
Előfizetésben terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap Üzletág
Előfizethető közvetlenül a postai kézbesítőknél, az ország bármely postáján,
Budapesten a Hírlap Ügyfélszolgálati Irodákban és a Központi Hírlap Centrumnál
(Bp. VIII., Orczy tér 1. Tel.: 06 1/477-6300; postacím: Bp. 1900)
További információ: 06 80/444-444; hirlapelofizetes@posta.hu
Előfizethető még postai utalványon Závada Pál címén (1092 Budapest, Ráday u. 11–13.)
Előfizetési díj fél évre 1500, egy évre 3000 forint, külföldön \$35.00, illetve \$70.00
Nyomtatta az ADUPRINT Kft. Vezető: Tóth Béláné

A HOLMI honlapja: www.holmi.org

ISSN 0865-2864

Esterházy Péter

RUBENS ÉS A NEM-EUKLIDESZI ASSZONYOK

RUBENS *festő, hatvanhárom éves*
 FESTŐSEGÉD *fiatalember, inkább harminc, mint húsz*
 ANGYAL *nincsenek információink*
 BACCHUS *Bacchus-közhely*
 ALBERT *Rubens fia, harminc és negyven közt*
 HELENE *Rubens fiatal felesége*
 GÖDEL *matematikus, hatvan körül*
 RUBENS-ALAKOK

*A falakon Rubens-képek; Rubens-önarckép; élőkép,
 Rubens kiesik a képből*

FESTŐSEGÉD Rubens meghalt

Zene

Csönd; Rubens visszakapaszkodik a képbe; mintegy újakezdődik a jelenet, kiesik a képből

RUBENS Mehr Gicht
 (*Meghal*)

FESTŐSEGÉD A nagy Rubens
 utolsó szavai uraim
 Mehr Gicht
 (*Följegyzí*)
 A fény festője és a köszvény
 Mechelenből hívtunk orvosokat
 de hiába
 Már semmit nem csinált
 csak olvasott olvasott
 Seneca

mindig Seneca
 a síró Hérakleitosz
 a nevető Démokritosz
 (*Várakozón a zenekarra néz; csönd, nem játszanak; Rubens
 visszakapaszkodik a képbe... újakezdődik; kiesik a képből*)

RUBENS Ha dolgoztam
 megnőttem bennem a szeretet
 (*Meghal, a zenekar megint nem játszik, és ez bohóctréfaszerűen,
 sokszor ismétlődhet*)

Csönd; vissza, kiesik

Fess
ne kényeskedj

Ó szín festék forma
szó
mért hagysz el engem

Néhány utolsó szó: Jézus: „Beteljesedett.” William Turner: „A Nap az Isten.” Immanuel Kant: „Es ist gut.” Churchill: „Minden olyan unalmas.” Joyce: „Hát senki se érti?” Dylan Thomas: „Volt tizennyolc whiskym, azt hiszem, ez a csúcs.” Schiller: „Immer besser, immer heiterer”; ezekből választhatók, de akár mind elmondható, esetleg jelezve, hogy tulajdonképpen kié

FESTŐSEGÉD

Rembrandt
(Meghal)
A nagy Rubens
utolsó szavai uraim
Rembrandt
Mechelenből hívtunk orvosokat
de hiába
meghalt

RUBENS (élénken)

Bagatelle
Engem nem érdekel a halál
Akkor se ha az enyém

ANGYAL

Ha nem lenne
halál
művészet
sem lenne

RUBENS (azt hiszi, a segédje mondta)

Akkor ez mi
kis hülye
(Körbemutat a képeken)
Mindent megfestettem
az egész világot
Nem tudsz olyan nagy
vagy olyan kicsi
tárgyát a világnak
mutatni
ami ne volna ott valamelyik
képemen
Minden ott van
Ha valamit látni akarsz
ott van
Na jó lehet, hogy ha virág
tulipán satöbbi
akkor Brueghel csinálta
Bársony-Brueghel
Virágban verhetetlen

Ha meg állat
 akkor Snyder
 Tollban verhetetlen
 Madártoll Ganymedes
 Egyik jó virágban
 másik jó tollban
 de az én képem
 Tehetségem oly figyelemreméltó
 Hogy nincs az a vállalkozás
 Lett légyen bármily hatalmas vagy tárgyát tekintve sokrétű
 mely önbizalmamat megrendíteni valaha is képes volna
 Milyen igaz
 megrendíteni
 az sose
 akár csak az én tehetségtelenségem
 az én tehetségtelenségem
 és az én önbizalmam
 kéz a kézben
 Nem vagyok gőgös
 csak tehetséges
 De ez legyen az Ég problémája
 Mindent a Fennvalótól kaptam
 és mindent néki is adtam vissza
 Én nem foglalkozom
 a tehetségességgemmel
 Tudomásul vettem
 és szolgáltam
 Egész életemben dolgoztam
 Festékszagú az életem
 Bocsánat mester
 De vajon nem az-e a legnagyobb gőg
 hogy a mester magát
 festőnek
 festőnek méltóztatik mondani
 és nem embernek
 A mester
 bocsánat mester
 annyira gőgös
 hogy még csak mesternek sem
 mondja magát
 Én például
 bocsánat mester
 hogy magammal hozakodom elő
 a magam személyét tolom előre mester
 Ne kiabálj fiam
 Igenis
 De én muszáj vagyok
 Un homme

FESTŐSEGÉD

RUBENS

FESTŐSEGÉD

RUBENS

FESTŐSEGÉD

RUBENS	Ne kiabálj fiam
FESTŐSEGÉD	Muszáj vagyok elsőrendűen embernek tekinteni magam s csak utána festőnek
RUBENS	Túlozni
FESTŐSEGÉD	Túlozni ne Festősegédnek tanulónak a nagy Rubens műhelyének alázatos tanonca Háttérspecialista Ligetszakember Felhőfodormegbízott Nem elégedetlenség elégedetlenség nem beszél belőlem A helyemen vagyok Mars bokája az oroslán farkának a bojtja de mellbimbó sose legföljebb Medici Mária árnyéka ez vagyok én Én nem küzdök a közepszerűséggel Rubens mellett közepszerűnek lenni az maga a teremtés dicsérete A mester mellett minden minden elnyerte a maga helyét Lett céloom amely megtalált engem
RUBENS	Szép kis cél metszeteket hamisítani Azt hiszed nem lehet mérföldekről látni a kezem nyomát Mérföldekről Antwerpenben a kép és Bredából látszik a kezem nyoma Vagy Bredában a kép És akkor Antwerpenből látszik Az Isten fogja az én kezem
FESTŐSEGÉD	Elég az aláírását látni mérkördelkről Bredában az aláírás és Antwerpenből látszik a kezem nyoma

Ott meg az én kezemet
fogta
az Isten
Vagy maga mester
De az ugyanaz
Mert aki festő
aki előbb festő mint bármi más
a festők festője
festő mint olyan
afölött nincsen senki
Senki
Akit az Isten is festőnek teremtett
afölött az Isten sincs
RUBENS
És a halál
Itt is mivel kezdték
Rubens meghalt
Rubens meghalt
Míntha más mondat
nem is létezne
Kis szűcs mit sütsz
sós húst sütsz kis szűcs
FESTŐSEGÉD
Csak egy példa
De hát úgy is volt
Ugye mester
Ne válaszoljon
Úgy volt hogy ő
hogyan ő nem
Ha nem is örök életű
ez így nem lett nyíltan kimondva
De meghalni
meghalni nem
ANGYAL
Lehet-e örök életű az
aki kopaszodik
Mert kopaszodik
e felől nincs kétség
Kép sincs kopasz
Még Izabell volt az infánsnő
z-vel
És Isabell a feleség
s-sel
és már feltárultak
a homlok hatalmas új terei
Nőtt
egyre csak nőtt
a homlok
Meddig homlok a homlok
Vagy ami ugyanaz

FESTŐSEGÉD hány angyal fér el egy homlokon
Mindenesetre Rubens mester önarcképei
kalapban gazdag önarcképek
Megjelentek a kalapok
az elegáns nagy karimájú kalapok
A meghalás az nem az ő stílusa
Ugye mester
Mindig azt mondta
ugye mester
Nekem a halál túl komoly
Túl sok
Tú maccs
Túl komoly
aztán elkapta a grabancomat
nos fiam
mondjon komolyabbat
egy női seggnél
RUBENS Mondjon komolyabbat
egy női seggnél
FESTŐSEGÉD De ne ilyen banálishan mester
RUBENS Tudom
FESTŐSEGÉD Én pedig azt mondtam
de ne ilyen banálishan mester
mire ő elpirult
felnőtt férfi és elpirult
és azt mondta
tudom

Csend

De mi az hogy
nem-euklideszi

Csend

Egy nem-euklideszi segg
Komoly

*

ANGYAL (*pletykál*) Gyönyörű sztori
Úgy képzeljétek el hogy
itt állt Szent Péter
ott az Úr
szakáll minden ahogy kell
A Rubens akkor érkezett
Aki elsőnek hal meg
az nyert
Jandl Ernst Jandl
szintén már itt
Szent Péter írta be az adatokat
Született 1677

Siegen
Hogyan lehet Siegenben születni
na mindegy spongyát rá
Anyja neve
Maria Pypenlinckx
Jó név mondja Szent Péter
ckx a vége mondja ez a Rubens
Pardon mondja Szent Péter
Süket kicsit
Egy bürokrata
ne legyen
süket kicsit
Az apa meg
Jan filius Jans alias Ruebens
félrekürt Herzogin Anna von Sachsennal
Prinzessin zu Oranien
(*Utánozza*)
A! a! ruebens ruebens
(*Magyarázón*)
ez az apa
Liberál ártó nyelvetek
Mért publikizotta közes szégyönünket
Rólatok vélni nem véltem volna
Enyhet a gondolat ád
Tudhatni az Úr akaratja volt vala mindez
Na ja ha baj van
mindig ránk hivatkoznak
az Úr akaratja naná
de akkor már baj van volt vala
Na szóval Rubens abban a szép kalapjában feszített
Csinos fiú
Maga nagy festő Rubens
mondja hirtelenül az Úr
Rubens meghajol
valódi szerénység
amely nem tud nem álszerénység lenni
Nagyon nagy festő Rubens
még lejjebb hajol
mintha tornáztatná az Úr
de Rubens
maga egy közepes halott
(*Nagyon mulatságosnak találja*)
Jó mi
közepes
Rubens maga egy közepes
baromi jó
Szent Péter semmit nem hallott

Foglalkozása
Nyald ki a seggem
így Rubens
gyönyörű sztori
Nem

*

BACCHUS (*vagy a részeg Héraklész vagy egy szatír vagy a Paraszttánc egy szereplője vagy az Angyal vagy valaki más*)

Mi a nagyobb, a halál vagy a köszvény?

Lehet-e a világ legnagyobb festője közepes halott?

Hogyan lehet Siegenben születni?

Lefesthető-e a világ?

Mit mondott Schiele Rubensnek, csont a húsnak? Üvöltözték egymással vagy épp ellenkezőleg?

Meztelen-e a hús?

Lehet-e, szabad-e, kell-e örülni az életnek? Mellékkérdés: mi az élet?

Mit értünk segg-árián?

Igaz-e, hogy a Rubens-képek minden egyes seggét (a lovakét is!) maga a mester festette, hogy ilyenkor egyszerűen elzavarta a segédeket, még az édes Van Dyckot is, arrébb lökdöste őket, nagy lélegzetet vett, és...?

Ki lesz (lett) a világbajnok a vb-n?

Mit tanult – konkrétan – Rubens a matematikus Gödeltől?

Igaz-e, hogy a nagy Richelieu bíboros, ellenszenvét kimutatandó, Rubenst következetesen Rebensnek, Monsieur Rebensnek hívta?

Igaz-e, hogy a szerző (legyen az bárki is) hetek óta hatalmas seggű, rózsaszín combú, királynős derekú, gyönyörűséges nagy debella nőkről álmodik, és mi következik ebből a darab nézőinek álmaira vonatkozóan?

És vajon e kérdésekre választ kapunk-e az előadásból? Vagy más kérdésekre? Egyáltalán, létezik olyan kérdés, amelyre választ kapunk? Vagy a szokásos: válaszokra fogunk kérdéseket kapni?

*

ALBERT (*Rubens fia, Helenével, a második feleséggel egyidős*)

Kár apám
hogyan meghalt apám
Tényleg kár
Nem ezt vártam öntől
Egy rendes apa apám
nem ilyen
Egy rendes apa nem hal meg
Mások apja hal meg
Egy rendes apa apám
állatkertbe viszi a fiait
Oroszlán tigris tengerimalac
Egy oroszlán apám
egy tigris apám
Egy tengerimalac fiam

RUBENS

ALBERT Elviszi az antwerpeni állatkertbe
 És kirándulást tesznek a környékbeli hegyekbe
 Végigjárják a németalföldi zordon bérceket
 előbb a katolikus bérceket
 azután a protestáns bérceket

RUBENS Egy rendes apa mindent tud
 Mindent
 azt tudtam
 Csak azt nem tudtam
 hogy a minden
 milyen kevés

ALBERT Egy rendes apa azonnal véget vet
 a harmincéves háborúnak
 Beszél Wallensteinnel

RUBENS Én mindenkivel beszéltem

ALBERT Beszél Wallensteinnel
 a svédekkel a dánokkal a franciákkal
 különösen a spanyolokkal
 infánsnőtől infánsnőig botorkál
 lazán az angolokkal
 a Buckingham Palace-ról elnevezett
 herceggel tárgyal
 és nyélbe üti a békét

RUBENS Nincs amit jobban akartam
 mint a békét

ALBERT Nem tiszteltem önt apám
 de szerettem
 Apám fordítva gondolta
 szeretni nem
 de tisztelni
 Nem
 Fordítva gondolkodunk
 ahol apám fényt lát
 ott én árnyékot

RUBENS Én mindenhol fényt látok

ALBERT Erről beszélek
 Apámnak minden természetes
 ezért minden jó
 Sőt szép
 Apámnak a rút is szép
 Apámnak természetes hogy él
 természetes hogy létezik a világ
 Isten
 Isten annyira természetes apámnak
 Hogy nem is érdekli
 Isten annyira természetes apámnak
 mint az edami sajt
 Az edami sajt

mindig volt és mindig lesz
Kérem apámat ne szóljon közbe
Pogány
ön pogány apám
Gyáva pogány
mert apám föl sem fogja
hogymeg pogány
Apámnak az Isten
egy jóindulatú herceg
vagy hercegnő
aki nagyvonalú életjáradékot és udvari festő címet
szavatol apámnak
Egy biztosító társaság
ING Nationale-Nederlanden Biztosító RT
könyörögi érettünk
RUBENS Elég
ALBERT Neked az örök élet nem jelent
semmit
RUBENS Ne tegezz
ALBERT Igen apám
Apám a földi élet festője
Mutasson egy képet
ahol egy mákszemnyi
egy körömpiszoknyi
egy leheletnyi
transzcendencia van
Egy képet
mert apám élete
a képek élete
Egy képet amely mutatná
hogymeg az örök élet
ez a kérdés
valaha is foglalkoztatta apámat
Egy konkrét képet
RUBENS Mi van itt
művészettörténeti kurzus
Rubens-szakkör
Szálljatok le rólam
Imádkozzatok
ahogymeg egy halott jelenlétében
illik
és veszekedjete az örökségen
ahogymeg egy halott jelenlétében
szükségszerű
ALBERT Apám nem féli az Istent
hanem szereti
Apám mindenkit szeret
RUBENS Igen

ALBERT

Ne szóljon közbe
 Bocsánat
 Apám annyira elégedett
 a világgal
 a teremtéssel
 Ez még az Urat is megnyugtatja
 Megnézi apám egy képét
 és csettint
 De jó munkát végeztem
 Fény
 Apám nem csupán fényt lát mindenütt
 de benne is fény van
 Apám sugározza a fényt apám
 Ne higgye apám
 hogy nem tudom
 mily nagy dolog ez
 Hisz így ott is fény van
 ahová a Teremtő már nem juttathatott
 Gondolt már apám
 komolyan az árnyéokra
 Ne szóljon közbe
 Tudom hogy a festészetről
 mindent
 Istenem mindent
 tud
 Nem érti apám milyen
 rémületes ez a minden
 Mintha apám nem tudná
 hogy a Teremtés tökéletlensége
 az is része a Teremtésnek
 Mintha apám nem tudna
 a paradicsomi kiűzetetésről
 a betegségről a fájdalomról a szenvedésről
 a háborúról apám a háborúról

ANGYAL *(mintha máshonnét szólna; például sötét lesz és világos, vagy az előző jelenet megmerevedik, és valahogy megjelenik az Angyal [mint egy filmbevágás, klip], vagy kiszól egy képből, kommentál, lábjegyzet)*
 Virág az ember

Csönd

Az embernek halála igen iszonyú
 és röttenetes dolog
 Mert először
 sok betegséget fájdalmat
 lelki és testi töredelmet sok bút
 bánatot háborút és rötteget
 az emberre hozván
 végre az lelket

az testtől nagy rémulésekkel
és iszonyúságokkal minden tagoknak
és inaknak fájdalmával elszakítja
az testet döggé büdössé porrá és hamuvá teszi

Csend

Döggé büdössé porrá és hamuvá
Virág az ember
(*Eltűnik*)

ALBERT Csak az a rohadt fény
Flandria mint a Paradicsom
Ön apám
a képeivel kijavítja a világot
Úgy viselkedik mint az Isten

Csend

Ön apám
ön erős
nem is tud semmit a gyöngeségről
például rólam

Csend

Mért kell reggel fölkelni
ez egy kérdés
egy kérdés melyet ön apám soha
soha nem tett föl magának
RUBENS Reggel az ember fölkel
egyébként nem volna reggel a reggel
ALBERT Ó apám legendás hajnali kelései
Együtt a tyúkokkal
RUBENS Együtt az ecsettel
ALBERT És még csak az sem igaz
hogy a munka
hogy a munka fölfalta volna
Workoholic egyfelől
Reneszánsz alkat másfelől
Apám ön egy reneszánsz alkat
RUBENS Ne szemtelenkedj
ALBERT Anekdoták
anekdoták sora
Ahogy egyszerre
fest beszélget a látogatókkal levelet diktál
és Senecát olvastat föl magának
Hiszen ön még halottnak is erős
Teli van tettvággyal
RUBENS Mindent megfestettem
ALBERT Ne legyél már ennyire elégedett
bazzmeg
(*Utánozza*)
Utamat megfutottam

munkámat bevégeztem
mindent mindent megfestettem
nincs már dolgom a Világban
megtéhérek Éhégi Atyámhoz
Ugyan már
Soha egy másodpercet
Egyeztessük óráinkat
Soha egy másodpercet se szenteltél
az életedből
vagyis a munkaidőből
az Istennek

Csend

De
egyszer
Mikor megijedtél hogy meghalok
Mikor a gyöngeség
a bennem tomboló gyöngeség
olyan erős lett
hogymár nem bírtam tovább
és zokogva a válladra borultam
és te szépen átöleltél
Remegett
minden
az egész testem remegett
és csak azt
csak azt tudtam mondani
apa nehéz olyan nehéz
Te ijedten simogattál
és hála Istennek
nem szóltál egy szót se
Akkor imádkoztál
rendesen imádkoztál
és szép szóval kérlelted az Úristent
ne szenvedjek annyit
Előbb kérleltem
aztán kiabáltam
nem ezt nem Uram
ezt nem fogadom el
nem akceptálom
Aztán üzleteltem veled
egy képet
nem másolat nem műhely
én
fölgajánlottam neki
Apám
szokásával ellentétben
figyelmetlen volt

RUBENS

ALBERT

és így közel engedte magához
a szenvedést
Ön pánikba esett apám
Apámnál soha nem hal meg senki
senki
halni nem
hiába van odaírva
Seneca halála
Seneca nem
Krisztus sírbatétele
Krisztus nem
Caravaggionál halott
apámnál nem halott
Nincs halál
Önnél nincs halál
RUBENS Félek a szenvedéstől
A szenvedés egy hülyeség
Nincsen értelme
Próbáltam
soha nem tudtam értelmet tulajdonítani
a szenvedésnek
Értelmet kihámozni
soha
A szenvedés a Teremtés butasága
Megalázza
csak megalázza az embert
Nem igaz hogy megtisztít
nem igaz hogy alázatra nevel
nem igaz hogy önismeretre nevel
hogyan jobban megismerem magam
nem igaz
hogyan jobban megismerem a világot
nem igaz
az Istent
nem igaz
ALBERT Nyissa ki apám egyszer a tévét
vagy gondoljon a harmincéves háborúra
Vagy nyissa ki a szemét
Emlékszik arra az öregemberre
Alig volt fiatalabb mint apám
A romos ház a folyó után
ha Het Steenből
jöttünk vissza Antwerpenbe
Château de Steen
apám büszkesége
a vidéki kúria
(Utánozza)

Összefestettem egy házat
Minden tégláról cserépről ajtókeretről
tudom
hogy hány munkaóra van mögötte
Hagyjuk
Reggel Antwerpenbe kocsikázni
Este Antwerpenből visszakocsikázni
Az öregember ül a rogyadozó háza előtt
a koszos udvarban
a sárban vagy porban
a szemét közt
egy sovány kutya
egy sovány kecske
bordák
csak a bordákra emlékszem
hasonlítanak a férfira
vagy a férfi rájuk
a bordák
mindig ott ül
rezenéstelen arccal
maga elé néz
mindig
reggel ha Antwerpenbe
este ha Antwerpenből
és másnap is
A rezenéstelen arcon
nem az öregkor bölcsessége
nem az idő nyugalma
nem apám Senecájának nyugalma
Azon az arcon nincsen semmi
csak üresség tompaság
A túlélés az élni akarás
brutalitása
az van ott
A fájdalom van ott
Hogy minden nap szenvedés
minden pillanat minden másodperc
Fáj a Földnek a létezés
És teremté az Isten az embert
az Ó hasonlatosságára
Ilyen tehát az Isten arca
kérdzem
Durva közönséges szenvtelen
hideg kegyetlen
kérdzem
Úgy hiszi apám
egy flandriai nemes nézőpontja

univerzális
Hogy egy ilyen tekintet
mindent
mindent lát
RUBENS Rubens vagyok
Mindent megfestettem
ALBERT A zsenialitásod mögé menekülsz
Leszarom a zsenialitásodat
És unom a zseniális képeidet
Dicsőség hírnév megenni lelket
A harc a démonnal
Nem látom a harcodat
a démonaiddal
RUBENS Nem démonok
nekem nem démonaim
nekem angyalaim
vannak
Neked démonjaid vannak
nekem angyalaim
Szeretlek fiam
ALBERT Tudom
Akár a képeidről is tudhatom
Ránézek egy képre
rólam készült
s látom
ezt a fiúcskát szeretik
Akinek így csillog a szeme
ilyen kedvesen pirospozsgás az arca
és haja ily fényesen hullik a vállára
azt
azt nyilván
azt nyilván mindenki
Nem sírok
csak a mondat
elakadtam a mondattal
Belesültem a szerepembe
(*Mintha belesült volna a szerepébe*)
Szerepek vannak apám
és én nem tudok köztük választani
Nem tudok
nem akarok
nem tudok
Nem akarom elfogadni
hogy előírt szerepek közt kell választanom
Hogy előre megmondjátok
Én egyedül akarom

Csend

Apámat persze ez nem zavarja
 A legmagasabb nívón
 apám a legmagasabb nívón
 játssza a szerepeit
 Királyok fogadják
 hercegek régensek régensnők
 infánsok infánsnők
 Antwerpen tiszteli önt
 És szereti
 Tiszteli és szereti
 Ön csábít és hódít
 mert ön szellemes és művelt
 És kedves
 Apám Ön egy kedves férfi
 Nem csúfolkodom
 Ritka a kedves európai férfi
 Nem kedves
 az európai férfi nem kedves
 Ön apám kedves és nagyságot sugároz
 Ki tudna ennek ellenállni
 És akkor még a képeket
 még nem is látták a képeket
 Apám ön a legnagyobb élő festő

Csönd

De ha meghal apám
 akkor nem apám lesz
 a legnagyobb élő festő

Csönd

RUBENS

Mi a nagyobb
 a halál
 vagy a köszvény

*

HELENE (vagy bárki más, az Angyal vagy egy Parasztlány a Paraszttáncból, Medici Mária, de lehet férfi is, Bacchustól Gödelig vagy többen akár)

„Kedves barátom, Ön egyszerre ragadtatja magát két, egymástól fényévnnyire eső dologra, veszi a bátorságot, szenvedélyt, derűt, kedvességet, örültséget, hitet és hanyatló, reneszánsz kiegyensúlyozottságot, egyszerre markolja meg rajtam azt, melyet az Ön társadalmi helyzetében lévő valaki, aki ha nem is rabja e helyzetnek, de felfogván ennek jelentőségét, nem maradhatnak előle rejtve e helyzetből fakadó kötelességek, melyek ha nem is korlátok, ha nem is sөvények, de minden bizonnyal kis kerti utacsákák, jól ápolt ösvények, melyeket elhagyni nem tanácsos, formák, melyek elvetése nem a szabadság, csupán a pallérozatlanság jele, és pusztá betartásuk már önmagában is szellemesség, a formák tisztelete mint személyes kiválóság, nem markolhatja meg, és ugyanakkor mintha nem is volna testünk, csupán vágyunk és eksztázisunk, mely a végtelenbe hív, mintha nem éreznэ a keze a húsnak, a húsom-

nak, mondjuk ki nyíltan, áradó kövérségét, teltségét, kozmikusságát, pedig érzi, hiszen én magam is érzem, hogy érzi, nos Ön a markolással együtt, egy lélegzetvétellel mégis azt kérdi, minthogy ezt megtudni leghőbb vágya, minthogy a felébredt értelem, Fridell szavával, megzavarodván, ismét a vallás karjába vetette magát, így a két véglet összeegyeztetése és a vesztfáliai béke elkerülhetetlenné és ugyanakkor fölöttébb szükségessé vált, Ön egyszerűen, mintha tudnánk, mi az egyszerű, vagyis tudnánk, mi a bonyolult, azt kérdi, mi a barokk.

Sok ez így együtt, barátom. Ez a sok a barokk. Úgy, Rubens, most pedig megfestheti, amit markolva mindig is birtokolt, a világot. Konkrétan a seggem.”

*

RUBENS A köszvényről kezdetben nem tudja az ember, hogy az köszvény. A köszvény kezdetben nem köszvény, mert nincs neve. Csak aminek neve van, az valami. Csak amiről képet tudok csinálni, azt látom. Igaz, mindenről tudok képet csinálni. A köszvény nem kezdődik, hanem egyszerre csak van. Ott áll.

Megint a klip-effekt, Helenét látjuk „valahol”, Het Pelzken

HELENE

Mije fáj Rubens

RUBENS *(folytatja, az „eredeti helyen”)*

Egyszer csak valami kicsi nehézség, nehézkedés, súly jelenik meg az emberben. Egyszerre ott van, már ott van. Nem olyan, mintha súlyokat aggatnának rád, és abba belegörbülnél. Hanem mintha egy titokzatos lény élne benned, egy kis állatka. Mászálna az ereidben, a csontjaidban, csöndesen, finoman siklana, nem is volna semmi baj, ha nem éreznéd, hogy ez az ismeretlen lény, ez a nevesincs létező, nő benned. De bizony ezt érzed. Azt érzed, hogy nő benned valami súly. Még nem emeled nehezebben a lábad, nem mozgatod nehezebben a kezedet, melyhez már hozzánőtt az ecset, és ha mégis elejtenéd, ha nem is könnyedén hajolsz utána, nem vagy sudár nádszál, hát az tényleg nem vagy, de gondolkodás, fontolás és számolgatás, vagyis félelem nélkül nyúlsz utána. De hát nem is a mozgásodban érzed a nehezét, nem a mozdulatokra csap le a név nélküli szörny, amely most még csak mint valami kis állatka, nyúl, nyulacska vagy mókus, tengerimalac, hanem egyik nap már-már ártatlanul eszedbe jut, hogy van vállad, van lapockád, nem, ennél már többet, hogy a hátad egy súlyos tömb, márvány, de még inkább agyag, vizes, nyirkos agyag, egyik nap eszedbe jut, a másik nap érzed, érzed akkor is, ha nem gondolsz rá, lassan megmutatkozik, ki az úr a háznál; először egy anyagtalan, de immár helyhez kötött – a *genius loci!* – nehezülést érzel, amelyet szeretnél, most már szeretnél fájdalomnak nevezni, aztán következnek az izmok, vannak tehát izmaid, ez derül ki, a hátadon és főleg a nyakadon, a szép nevű „nagy csuklyásizom”, az izmaidat egyre inkább drótként érzed, hideg, merev drótok szelik át a testedet, dér lepte rozsdás vasak kavarnak benned.

HELENE *(„máshonnan”)*

Bolyong benned a fájdalom
akár a széken

RUBENS Bolyong benned a fájdalom, akár a széken. Aztán vége a bolyongásnak is, megérkeztünk. Megérkeztünk a csontokhoz. Rosszul mondom. Bárha a csontokhoz érkeznénk. A csontok végéhez érkeznénk, az illeszkedésekhez, az átmenetekhez, igen, az ízületekhez érkeznénk, melyek mintha homokkal volnának teltek, nehéz,

kellemetlen vizes homokkal, egy gépnek érzed magadat, egy rozsdás, csikorgó, vacak tákolmánynak, hallod a nyikorgást, és érzed a homok súrlódását, hirtelen az az érzésed támad, hogy meghalt az állat, megdőglött az a lény, amely benned nemrég még élénken, majdnemhogy vidáman mászkált, a nyúl, nyulacska, vagy mókus, tengerimalac, megdőglött, de ott maradt benned, dögkút vagy, dögkút!

Mikor idáig jutottál, megnyugodsz. Úgy érzed, átlátod a helyzeted. Felfogtad, birtoklod, uralod. Még mindig nincs neve az állapotodnak, amit, helyesen, jó jelnek tartasz. Nem hazudsz magadnak, helyzeted nem nevezed jónak. A helyzet reménytelen, de nem komoly. A helyzet komoly, de nem reménytelen. A helyzet nem komoly, de nem is reménytelen. Mi is van még? Igen, a helyzet komoly, de reménytelen. Ez lesz a következő lépés.

Kicsit lelassulsz. Nyögsz. Szuszogsz. Ha megfordulsz az ágyban, munka. A dög benned, veled fordul. Miközben sikonganak a forgókban a homokszemek. De nem félsz. Beletörődtél, mert azt hiszed, hogy csak öregszel.

HELENE („*máshonnét*”) Nem
nem öregszel Rubens
öreg vagy

Csend
Én fiatal vagyok
te öreg vagy

Csend
You are my destiny
(*Sír vagy nevet vagy egyiket se*)

RUBENS Beletörődtél, mert azt hiszed, hogy csak öregszel. Élvezed a nagyvonalúságot, tetszik neked, hogy így halad – általad is – az idő, és elfogadod, hogy ennek ára van. Látsz egy rendet, és látod benne a helyedet. Ez megnyugtató, tényleg. Nem félsz a haláltól sem, nem hessegeted el magad elől, nem kokettálsz avval, hogy örök életű vagy. De amikor halált mondasz, nem a férgekre gondolsz, akik a föld alatt lakmározni kezdtek, hanem a mennyek országára gondolsz.

És akkor történik egy kicsi változás, melynek nem tulajdonítás jelentőséget. Ez hiba. Hiba, de elkerülhetetlen. És ha felfognád a közelgő bajt, egyáltalán, hogy valami közelgés mint olyan volna aktuális, ez sem segítene, hisz ennek a közelgésnek épp a váratlanság a lényege. Nem úgy csap le rád, mint a vihar vagy a svéd király csapatai, vagy ülsz a Het Steen-i házad tornácán, és egyszer csak vad, vérszívó szúnyogok hada...

BACCHUS (*vagy bárki más; „máshonnét”, kicsit részegen*)
Hada
még hogy hada
Van
vagy volt
egyáltalán Hollandiában szúnyog
A szúnyog inkább katolikus
Egyáltalán van-e a tenger mellett szúnyog
a Duna mellett van
tudom ismerem vakarom
Lehetséges
hogy a szúnyog

par excellence
közép-európai jelenség
Egy centraljurópdrím
Nem
mégse közép-európai
ahhoz túl finom
nem elég brutális
Ha közép-európai volna
álmokórt terjesztene
Minimo calculo
Cecelégy
glassina palpalis
De hát az meg afrikai
Akarunk mi most a közép-európai kultúra afrikai eredetéről
értekezni
Az élet kemény
Lehet hogy nincs
vallon flamand holland
szúnyog
Ismerik azt a viccet hogy
a belga appellacon
jobbra álljanak a vallonok
balra álljanak a flamandok
egy ember marad közepén
a nagy térség közepén egyedül
Kohn
Nu tiszt úr kérem
hát az igazi belgák hova álljanak

Csend

Szóval ha nincs szúnyog de facto
akkor legyen a szúnyog metafora de facto
RUBENS És egyszer csak vad, vérszívó metaforák hada...
BACCHUS („*máshonnét*”; *legyínt*)
Reménytelen
És mi
igazi metaforák
igazi vérszívó metaforák hada
hova álljunk

RUBENS Szóval nem úgy, nem vihar, nem svéd, nem szúnyog, nem valami ismert vagy ismerhető, hanem valami kitalálhatatlan csap le rád, a nincs csap le rád, a lehetetlenség, ami van, ami egyszer csak a legvalóságosabb valóság, a váratlan ölelkezik a váratlannal olyan váratlanul, hogy elakad a szavad, semmit nem ismersz, semminek nem tudod megvetni a hátadat... Mintha sötétben fekete fények villannának, villannának!

BACCHUS („*máshonnét*”) Fekete fények Rubens
Akkor már tényleg baj van
Ha már látszik az alagút vége
mely szintén fekete

Sötét lesz

Afrika
Lehet hogy mégis
Afrikánál kötünk ki
Ki tudja tessék
ki tudja mi ez

Csend

Néger segge az alagútban ha-ha
(Kérdezi)
Észak–Dél-probléma Rubens
A holland gyarmatosítás kezdete
mint kezdet
az európai nagyképűség vége
mint vég
mi Rubens
szép kilátások
A halál nem része
az életnek
a köszvény az része

RUBENS Az új változás nem más, mint egy kis könnyű zsidongás. Amely már nagyon is konkrét helyekhez kötődik, az ujjakhoz, az ujjpercekhez, a lábfejhez, főként a nagylábujjhoz, a nagylábujj, de ezt csak később fogod megtudni, a fájdalom trónusa, de hely a talp külső szegélye és a boka alatti lágy terület is, meg a könyök, a térd, mint ha hangyák mászkálnának ott, de egy horrorfilmből, olyan hangyák hát, hogy minden pillanatban disznóyira nőhetnének, valamire készül a tested, de mire, vajon mire, a zsidongás, bozsogás már kijelölte a játékeret, csak nem tudod, mi lesz a játék. Kitérés előtti tűzhányó, az vagy, tűzhányó, csak tűz nincs benned, lassan már semmi sincs benned, csak a jövő, csak az, ami lesz. De mi az, vajon mi? Nem a dög van benned, nem a vizes homok, nem is a zsidongás, csupán az eljövendő idő – és ez mindennél rosszabb.

Ezt gondolod, ez mindennél rosszabb. Ez a nagy csapda, ez az igazi átverés, azt hiszed, ennél a várakozásnál nincs rosszabb, vagyis megint reménykedni kezdesz, és várod, hogy akkor történjék meg az a rossz, legyen végre itt, törjön ki a tűzhányó, legyenek disznó nagyságúak a hangyák meg a szúnyogok, az Antwerpen határában bókászó yorkshiri szúnyogok, mindegy, csak történjék meg, minden jobb ennél, csak történjék meg végre.

És az Ég meghallgatja a te kérésedet. Ez az utolsó pillanat, amikor még tudsz, akarsz és lehetséges az Égre gondolnod. Ettől kezdve nincsen Ég, nem trónol ott a Mindenható, mert ettől kezdve csak a köszvény van, ő trónol mindenütt, ő a Mindenható. Csak történjék már meg.

És akkor megtörténik. De nem tudsz egy pontot kijelölni, hogy most. Nincs kitérés, ejakuláció, fájdalomszökőkút.

BACCHUS („*máshonnet*”) I can get no satisfaction
Jogdíjas
de pénz nem számít

RUBENS Animal triste post coitum, és akkor azonnal triste, száz százalékig triste, azonnal minden után vagy egy jeges, örök jelenben; a fájdalom nevetségesen kicsiny he-

lyekre koncentrálnod, ilyen a nagylábujj bütyke, lázad van és hidegrázásod, éget és előnt mindent, illetve éppen fordítva, te zsugorodsz oda a fájdalomhoz, oda le a nagylábujj bütykébe, azonos vagy a bütyökkel, az égető lüktetéssel, amelyen kívül nincsen más, nincsen a spanyol király, nincsen az angol király, nincsen a svéd király, nincsen a német-római császár, nincsen az infánsnő, nincsen Hallgatag Vilmos fia...

BACCHUS („*máshonnét*”) Az ő mamája
kúrt félre
a Rubens papájával
csak hogy értsék
RUBENS Nincsen semmi, még a képek sincsenek.

Csőnd

A bütykön kívül talán csak Richelieu bíboros van. A mennyek országa sincs. Csak a csont, csak a lüktetés, csak a fájdalom. És terjedni kezd benned a fájdalom, belakja egész testedet. Lakást talál benned. Lakhelye leszel a fájdalomnak. A fájdalom egy gonosz Tante...

Helene „máshonnét”, mosolyog és kötöget

...mindkét kezében kötőtű, ragyogva hazudja, nekünk köt réklit, sálat, pulcsit, pedig csak arra vár, hogy beléd mártsa a tűt. Igen, a fájdalmat metaforákkal csitítanád, szavakhoz menekülsz, innét látszik a baj nagysága.

Az örök fájdalom, akár az örök kéj, fárasztó. Fáradt vagy. Belefáradtál a fájásba, nagyon nem akarsz semmit, azaz magadat nem akarod. A fájdalomtól púposodsz. Se hús, se izom, se csont: a fájdalompúp vagy. Fájáspúp! Fájáspúp! Akinek így fáj minden porcikája, miként hihetné, hogy valaki is szereti őt?!

(Odamegy Helenéhez)

Engem nem szeret senki. Én mindenkit szeretek.

HELENE Az kevés édes Rubens
RUBENS Én mindenkit szeretek, engem meg senki. Mindent megfestek, és amit megfestek, szeretem. És engem nem szeret senki. Ez az igazság. Az igazság!
HELENE Mije fáj Rubens
RUBENS Az egész Rubens!

Csőnd

Ekkor megpróbálsz a fájdalmat lekenyerezni, simogatni kezded a kötőtűt, és szerelemért könyörögsz neki. Vigyázz rám, édesem, hiszen minden olyan törekeny, az ember oly törekeny, vigyázz rám, rád bízom magam, te legyél az, aki megóv minden bajtól. A fájdalom édesen elneveti magát...

Helene édesen elneveti magát

BACCHUS („*máshonnét*”) Édesen tesszen nevetni

Helene nyelvet ölt

RUBENS ...legyen, ahogy akarod, drága Rubens, gyönyörű férfi, festők festője – és ekkor, arcán megvetéssel, undorral és ellenséges kéjjel beléd dőfi a kötőtűt. Beléd dőfi. Beléd dőfi.

HELENE (*simogatja, kényezteti [a kötőtűkkel?], mintha nem is hallaná*)

Sohase festettél beteg asszonyt Rubens

RUBENS (*fájdalomtól púposan, öntudatosan*)

Amiképpen beteg tüzet sem lehet festeni

*

GÖDEL

Engedelmével Kurt Gödel

Matematikus

Metamate

RUBENS

Pardon

GÖDEL

Meta-matematikos

RUBENS

Rubens festő és mázoló

GÖDEL

Értem

Ezt a szót használom a legtöbbször

értem

vagy ami ebben az esetben ugyanaz

nem értem

Értem

ne higgye hogy nem értem

Festő és mázoló

Tudom nem az álszerénység beszél önből

Egy zseni nem is tud álszerű lenni

Nem magamról beszélek

A huszadik században nincs zseni

megszűnt ez a műfaj

Okosságok vannak

Ön Rubens mester

jelzi

és igaza van

a kettőnk közti különbséget

A felfogásunk közti különbséget

RUBENS

Nekem nincs felfogásom

GÖDEL

Ez is egy felfogás

Látom

rosszkedvű

Tudom

tudni vélem

értem mért

Ez is a felfogásainkhoz tartozik

Ön azért rosszkedvű kedves Mester

RUBENS

Tényleg rosszkedvű vagyok

GÖDEL

mert meghalt

Önnek ez

vallja be

a kedvét szegte

RUBENS
A halál miatt
elment a kedve
az egészsőtől
Ez így pontatlan
Épp a halál miatt
nincs egész
GÖDEL
És nekem az egészséhez volt kedvem
Igen
ha jól értem
Ön mindent szeret
ami van
és nem érdeklő
ami nincs
Önt a van érdeklő
engem meg
matematikus vagyok
a lehet
Egy személyes ok
volna még egy személyes ok
amiért kedvelem ezt az állapotot
a halál utánit

Csend

Enni
mert itt nem kell enni
Enni
az volt a legrosszabb
Tudja Rubens
én senkiben
én senkiben a világon nem bíztam
Csupán két emberben
Én senkiben
Ön mindenkiben
Talán csak Richelieu-ben nem
Jó persze ő úgy van kitalálva
az ember akiben nem bízunk
Meg talán gyanakodott
egy kicsit talán gyanakodott
az édes Van Dyckra is
hogy esetleg ellágyul
hogy a felesége ellágyul
ennyi grácia és tehetség láttán
Ez összesen kettő
kettő aki nem
nálam meg
kettő aki igen
A feleségem és Einstein
De Einsteinnél csak teázni lehetett
Rémes tea és száraz keksz

Az is rémes
 A németek teája rémes
 Soha ne teázzék némettel Rubens
 Sörözni igen
 teázni nem
 soha
 A feleségem etetett
 bizalom
 Amikor kórházba került
 nem volt aki etessen
 RUBENS És mi történt
 GÖDEL Nem volt aki etessen
 bizalom
 Nem ettem
 RUBENS És mi történt
 GÖDEL Lássá
 hát itt vagyok
 Harmincévesen
 harmincévesen nekem már elegendő volt
 az életből
 Önnek sose
 Ön soha nem telt be az élet csodálatával
 Én szívesebben mondok világot
 Nem élet
 világ
 Szem mondja ön
 a világot a szem teremti
 sőt a festés
 Megfesti van
 nem festi meg nincs
 Agy mondom én
 a világot az agy teremti
 Itt van például
 csak példa nem szakterületem
 a nem-euklideszi geometria
 Arcátlanság talán
 az ön jelenlétében
 az ön szeme jelenlétében
 geometriáról szólni
 A térben ön jobban eligazodik
 Bár olykor
 a jobb rosszabb
 A szem befolyásolja a fogalmakat
 Definiálunk egy fogalmat
 és jobban hiszünk a szemünknek
 mint a definíciónak
 Nézni is nehéz elismerem Rubens
 de gondolkodni is

tisztán gondolkodni
nehéz
Nincs könnyű gondolkodás
A gondolkodás komoly
komolyak a következmények
Új fogalmak új világok
A nem-euklideszi
RUBENS Mit lovagol ezen a
nem-euklideszin
Nem is szakterülete
GÖDEL Mert jól mutatja
a felfogásaink közti
RUBENS Nekem nincs felfogásom
GÖDEL De különbség van
Nos
mit is akartam mondani
RUBENS Ez is egy felfogás
GÖDEL Érdekes
azt hittem
a szemnek
nincs humorérzéke
Nos
a gondolkodás
a fogalmak
Az ember a semmiből
képes új világot teremteni
RUBENS Én meg a mindenből
teremtettem új világot
Ezt az egyet
ami van
Újrateremtettem a világot
hogy látni is lehessen
Csak a képet lehet látni
és a világ
önmagától önmaga által
nem kép
Jöjjön professzor úr
ezt nézze meg

Egy helenés kép és az élő Helene

A nők
Önt ugye nem nagyon
a nők
nem nagyon érdeklík
GÖDEL Inkább a fogalmak valóban
Meg hogy ki adja az ételt

RUBENS Ételt csak a feleségemtől
 És Einsteinától
 De Einstein
 Tudom
 Rémes tea rémes keksz
(Rámutat Helenére)
 Látja
 ez egy nő
(Csönd; aztán a képre mutat)
 De ez az igazi
 itt látod
 ki ez a nő
 ez az élő a valóságos
 ebbe bele lehet markolni
*(Belemarkol, természetesen nem a képbe,
 hanem az élő Helenébe)*

GÖDEL Látom
 a kis paradoxonok
 a petit paradoxonok nem idegenek öntől
 De látom azt is
 azt hiszi
 a paradoxon a gondolkodás fűszere
 érdekesség zavarba ejtő poén
 Nem
 a paradoxonok mélyebben tartoznak hozzánk
 Itt van ez a nő

RUBENS Helene
 GÖDEL Minden bizonytal
 Most már én is látom
 És most tegyük fel
 Rubens
 tegyük fel hogy aláírjuk

RUBENS Hová alá
 A nő alá

GÖDEL A kép alá
 ez egy képaláírás nem nőaláírás
 aláírjuk
 Ez nem egy nő
 Ért engem Rubens

Hosszú csönd

RUBENS Ne higgye hogy buta vagyok
 Gondolkodtam
 úgy mondom
 De
 ez egy nő

Nézik Helenét

Talán
talán azt
mégis aláírhatnánk
Ce n'est pas une pipe
GÖDEL Rubens
Ön nem egy hegelianus

*

GÖDEL (*Helenét bámulja és a többi [leleményesen]*)

A szavak árulása
Ez önt Rubens hidegen hagyja
Mondatok
nem érdeklik a mondatok
szavak
nem érdeklik a szavak
Niels Bohr egyszer
mosogatáshoz készülődött
Passzionátus mosogató volt
A mosogató
és az atomok
ez a kettő foglalkoztatta
a mosogató egyfelől
az atomok másfelől
A mosogató mondta Bohr
mint a nyelv
Koszorú a víz
koszos a törlőruha
mégis tiszta lesz a pohár
Tisztázatlan fogalmak
tisztázatlan érvényességű logika
és mégis a remény
hogy tisztaság
hogy tisztaságot teremthetünk

Nagyon közel Helenéhez, ezt neveztük feljebb leleményesnek

RUBENS Fess és ne kényeskedj
ezt mondtam a tanítványaimnak
fess és ne kényeskedj
ezt mondtam magamnak is
És betartottam

GÖDEL (*Helenét csodálva*) Az absztrakt fogalmak harmóniája

Helene „megmutatja magát”

Tiszta matematika
A gondolat mint természeti erő

RUBENS Értem
mire gondol
A gondolat súlya
Például
Valakit például
fejbe csapni
fejbe csapni a logika könyörtelen bunkósbójával
Értem

GÖDEL Szellemes
Érti félre
Ön Rubens nem képes kilépni
a világból
Ez a világ oly tágas és nagyszerű
egyebek közt épp ön által
hogyan itt jól elvan
Azt hiszi Rubens
én metaforákban beszélek
Nem nem nem
Úgy értse Rubens
mintha a gondolatnak tényleg lenne súlya
Mintha volna mérleg
amely ezt tudná mérni
Önök hollandok

RUBENS Flamandok
mynherra Gödel
flamandok

GÖDEL Flamandok
Önök flamandok gyakorlatias emberek
Szeretik mérni
megmérni a dolgokat
egy rőf két kiló három mérföld
Mi németek
ahogy Horst Köhler mondja
az ideák országa vagyunk
A nem-euklideszi világ

RUBENS Mít akar már megint evvel
Mít lovagol ezen
Nem is szakterülete

BACCHUS („máshonnet”, kicsit részegen)
Látom
kézbe kell vennem a dolgokat
Proszit
Nekem szakterületem
nekem minden szakterületem
sör bor pálinka nők eukaliptusz
Eukleidész
nekem mindegy
(Professzorosan)

A geometria kialakulását az emberi és az állami élet szükségleteinek kielégítése ösztönözte. Az írott emlékek is ezt tanúsítják, miszerint Egyiptomban és Babilóniában kb. 4000 évvel ezelőtt a terület és térfogat mérésére szabályokat állítottak össze. A geometria (földmérés) szó is erre utal. A babilóniaiaktól és egyiptomiaktól a görögök vették át a geometriai ismereteket, és ők jutottak arra a gondolatra, hogy a tapasztalati úton szerzett geometriai ismereteket logikai ellenőrzéssel lehet megbízhatóvá és pontosabbá tenni. A nevezetes görög matematikusok: Thalész, Anaxagoras, Püthagoras, Plátón – és akkor jött Eukleidész az Elemek című művével, melyben a geometria rendszerét alapfogalmakról szóló alaptételekre (axiómákra) és meghatározásokra (definíciókra) építette föl.

Proszit
 Mindenki aggódik
 itt a színházban aggódnak
 Aggódószínház
 aggódódramaturgia
 aggódnak hogy nem értik
 Eukleidész
 nem értik
 nem-euklidesz
 nem értik
 Egyszerű
 ha én értem
 te is érted
 és én értem
 Aggódóművészet
 Proszit
 Pont egyenes szög satöbbi
 Ezek az alapfogalmak
 És akkor van öt
 fájv
 axióma
 ezeket nem bizonyítjuk
 elfogadjuk mint igazat
 Például hogy minden pontból minden ponthoz
 húzható egyenes
 Ez így van és kész
 És akkor van az ötödik
 Hát ez nagyon híres
 Ez híresebb mint Rubens és Gödel együttvéve
 Még nálam is híresebb
 Ez a párhuzamosok axiómája
 egy egyeneshez egy külső ponton át egy párhuzamos húzható
 kábé így szól
 Nem akarom bonyolítani
 Proszit
 De ez ugyanaz
 minthogy a háromszög szögeinek összege

száználcvan fok
Gimnáziumi anyag
Namármost
most tessék figyelni
Ezt az öt axiómát elfogadva
bizonyíthatók be a tételek
a geometria tételei
és ez így együtt az euklideszi geometria
A gyakorlati életben
a mindennapokban
hétfő kedd szerda
szombat
ezt használjuk
De ez a párhuzamossági axióma vagy posztulátum
gyanús volt
gyanút keltett
gyanúba gyött
Túl összetett mondták
inkább látszik tételnek mondták
És megpróbálták
a másik négy segítségével
bebizonyítani
A szegények
De nem tudták
Ekkor azt tételezték föl
figyelem föltételezés
hogy az 5. axióma nem igaz
vagyis egy egyeneshez
bármely
rajta kívül eső
ponton keresztül nemcsak egy párhuzamos húzható
hanem sok vagy egy se
És az derült ki
hölgyeim és uraim prozait
hogy a régi négy
meg az új axiómára
is felépíthető egy geometria
és ezt hívjuk
hogy hívjuk ezt
ezt hívjuk
na
nem-euklideszi geometriának hívjuk
Magyar vonatkozások
vannak magyar vonatkozások
Bolyai János matematikus
a nem-euklideszi geometria atyja
de hagyjuk a magyar vonatkozásokat

nem terhelem önöket a magyar vonatkozásokkal
A magyar vonatkozások
terhelők
mindig terhelők
Bern 1954 terhelő
1956 forradalom terhelő
Jövő órán feleltetés
Holnap korrepetálás

GÖDEL

Agy
nem agyjáték
a nem-euklideszi világ
az nem agyjáték
Ugyanolyan létező világ mint az euklideszi
az tehát amit látunk
Nemet mondtunk valamire
nem igaz az ötödik posztulátum
ezt mondtuk
és ebből a nemből
egy hatalmas igen lett
egy új világ

RUBENS (*Helenén rajzolja*)

Brave new world
Egyenes
itt egy egyenes
micsoda egyenes
ennél egyenesebbet nem kívánok
senkinek
És itt egy pont
micsoda pont
ennél pontabbat nem kívánok
senkinek
Namármost
kedves német barátom
apropos német
Goethe
Goethét nem ismerhettem
Sajnálom hogy Goethét nem
Goethe nekem való
Goethét értem
és ő is engem
Lássuk csak
Ezen a ponton keresztül
húzok egy párhuzamost
evvel a kiinduló egyenessel
De csak egy van
Nézze
a többi metszi
Lássa ez is metszi

ez is
 Metszi metszi
 És ez nekem elég
 metszi
 Nekem az a világ nincs ahol nem metszi
 Nézze metszi metszi
 (*A képeire mutat*)
 Metszi
 Nem elég?
 Mit akar még
 Többet akarnak
 maguk németek mindig többet akarnak
 Többet akarnak
 így a kevesebbet se birtokolják
 Ideák
 az eget akarják
 de még az Odera–Neissét is csak
 ajándékba kapták
 Az ég egyfelől
 az Odera–Neisse se másfelől
 Én sose mondtam hogy nem
 Mindig azt mondtam igen
 igen legyen
 és lett
 Itt van nemde
 Itt van
 Minden itt van nemde
 Minden itt van
 És a mindennél nincs több nemde
 Itt ellenkeznék mester
 többféle minden van
 Láttam ahogy ott
 itt
 húzogatta azt az egy árva párhuzamost
 Szegény párhuzamos
 Az euklideszi geometria
 mint az igazság metaforája
 Nincs egyedül mester
 sokan gondolják gondolták így
 Háromszög
 Megkérhetném
 hogy lépjen közelebb
 a hölgyhöz
 Konstatálja hogy a háromszög szögeinek összege
 száznolcvan fok
 és egyszersmind konstatálja
 hogy a világban igazság van

GÖDEL
 RUBENS
 GÖDEL
 RUBENS
 GÖDEL

A rendszer működik
 és a rendszer igaz
 Van igazság és megismerhető
 Akkor tehát ott az a háromszög
 És most tegyük föl Rubens
 ne szuszogjon
 tegyük föl hogy ama háromszög
 szögösszege
 ne szóljon közbe
 de azért vegyen levegőt
 nem száználcvan fok
 Nagyobb
 vagy kisebb
 de nem száználcvan
 Ne kezdje méricskélni
 a mindenit a gyakorlatias
 holland fajtájának
 RUBENS
 GÖDEL
 Flamand
 Flamand
 Nem száználcvan
 higgye el
 Húzogassa csak a párhuzamosokat
 Nem metszi nem metszi
 Érti
 Nem érti
 Maga csak akkor érti ha megfesti
Csend
 Hát akkor fesse meg azt a nőt Rubens
 ezt az új nőt
 az új háromszöggel
 Újrakezdheti az egészet
 Fesse meg
 az egész világot
 az új világot
 kiindulva ebből a háromszögből
 RUBENS (*önérzetesen*)
 Egyszer már megfestettem
 Akkor is
 akkor is a háromszögből
Csend
 ebből indultam ki
 *
 EGY RUBENS-ALAK
 Akkor most
 Mik
 Mik is
 A nem-euklideszi asszonyok

EGY MÁSIK RUBENS-ALAK (*vállat von*)

Nem szögletesek

*

GÖDEL

Akarja
Kívánja
Szeretné
hogymagyarázzam a Heisenberg-féle határozatlansági
relációt

HELENE (*közbeszól*)

GÖDEL

Nincs mit ennél inkább akarnék kívánnék szeretnék
Rubens

a világ megfesthető ön szerint
az ember végtelen ön szerint
a megismerésnek
legföljebb
gyakorlati határai vannak ön szerint
És mindebben ön
ebben az elrendezésben
ebben a perspektívában
a Teremtő jóindulatát látja
Rubens
Önt megteveszti lefegyverző tehetsége
Ön annyira tehetséges
hogymagyarázzam ezt közvetlenül a Teremtés javára írja
Ha ön hiú volna
gratulálna az Istennek
Rubenshez
Bocsánat
De azt tényleg minden pillanatban
látja érzékeli vágyakozza
hogymagyarázzam az Isten az embert
a saját képmására
teremtette
Korlátok
Rubens
az ön számára nincsenek korlátok
Talán csak a köszvény
Az én évszázadom
a korlátozások évszázada
Nagyságos asszony
megkérhetném
föl s alá
volna szíves itt
föl s alá
járáskálni
Úgy úgy
Kiválóan járka

Rubens figyeljen figyeljen
Járkál
most itt van most meg amott
hol gyorsabb hol lassúbb látjuk
Tegyük fel hogy
a nagyságos asszony
egy elemi részecske
Most nézze meg újra Rubens
Elemi részecske ne felejtse
Akkor vagy azt tudná róla hogy
hol jár ott ott
vagy azt hogy
mekkora a sebessége
RUBENS A nők kiismerhetetlenek
(*Helenének*)
Kiskegyed
de hát kiskegyed nem is
elemi részecske
GÖDEL Jól van elfogadom
mert nem érdekel
elfogadom
hogy a világ olyan mint a nők
Rubens
érti
nem azért nem tudja
mert nem elég jók a mérőeszközei
Hanem elvileg
elvileg
nem tudhatja
A világ legjobb detektívje
az se tudna segíteni
Pontosan bemérhetné
a nagyságos asszony helyét
ott ott
aztán a sebességét
lassú lassú gyors
De egyszerre a kettőt sose
Azért ez nemde
meglepő Rubens nemde
RUBENS Szántsándékkal selejtet
nem hiszem
Az Úr szántsándékkal nem teremtett selejtet
Hogy úgy mondjam
nem bűnöst teremtett az Úr
hanem szabad embert
aki így szabad a bűnre is
Nagy különbség

GÖDEL Nézze
 én metaforaként használom az Istent
 Nem állítom hogy
 a metafora irigy
 de arról gondoskodott hogy
 ne nőjünk az Égig
 Ön Rubens
 olyan magasan van
 ab ovo majdnem az Égben
 hogy ezt nem látja
 Az ember méltósága
 az ember végtelensége
 ezt mondja ön Rubens
 Az ember méltósága
 a végesség belátásának képessége és bátorsága
 ezt mondom én Rubens
 Most én mondom hogy
 szabad az ember
 korlátosságában is szabad
 Mert tekintsünk például
 (*Helenéhez*)
 jöjjön nagyságos asszony
 egy kellőképpen bonyolult rendszert

RUBENS Azt mondta a fogalmak
 a fogalmak érdeklik nem a nők
 azt mondta
 Ön Gödel egy depresszív alkat
 Enni se szeret
 Hát persze hogy csak a korlátokról beszél
 mindig a nemről

GÖDEL Nem ért engem Rubens
 RUBENS Tessék
 megint egy nem

GÖDEL Az agyam nem depresszív
 olyan mint a maga képei
 az agyam
 sugárzó
 (*Helenén mutatja*)
 Szóval van egy bonyolult és rendben lévő rendszerünk
 a részletek nem érdekesek

RUBENS Már hogyne volnának érdekesek
 a részletek
 Személyesen ellenőriztem mindig mindent
 Részmunkákat kiadtam
 Brueghel virág
 Snyder madár
 de minden mögött

én álltam
én Rubens
GÖDEL Ne bosszantson Rubens
mert olyat mondok
hogy egy szót sem ért belőle
Tudok én másképp is beszélni
más húrokat pengetni
Rekurzív függvények Berry-paradoxon
Akarja
Úgyhogy ne kellemetlenkedjék
Tehát
RUBENS Milyen izgatott Gödel
GÖDEL Hát persze a szépség a szépség Rubens
Van tehát egy
mondjuk így
jó rendszerünk
akkor be lett bizonyítva
én bizonyítottam be de ez most mindegy
hogy szükségszerűen Rubens szükségszerűen
jutunk olyan állításhoz
amelyről nem tudjuk eldönteni
igaz-e vagy hamis
Érti Rubens érti
Hiába okos mint a nap Rubens
akkor se
Igaz hamis
nem tudja
mert nem tudhatja
Elvileg se tudhatunk mindent
Érti
Érti a nem értést
Bábel tornya
Hát nem sajátos ez Rubens
az Úr jónak látta összezavarni a nyelvünket
Nem tartotta helyénvalónak
hogy túlzottan értsük egymást
De tovább megyek
Szóval
nagyságos asszony ne ficáncoljon
szóval ha a Teremtés rendben
a Teremtő jóindulatú
akkor nem tudhatunk mindent
Következésképp
ha mindent tudunk
akkor nix rend nix jóindulat
akkor baj van az alapokkal
akkor férges a Teremtés

RUBENS Ha ön Rubens
ahogy szereti mondogatni
mindent meg tud festeni
ha a világ megfesthető
akkor az éppen bizonyíték volna
a világ ellen
az Úr ellen
az Úr jó szándéka ellen
Mennél tökéletesebb
volnék én
annál tökéletlenebb
a Teremtés

GÖDEL Bravó
RUBENS Mely Teremtésnek
én is része vagyok

GÖDEL Bravó
Ez a paradoxon
a dolog lényege

Csend

RUBENS Tudja
hogy hívott gyerekkoromban
a mamám
Herr Warum
így hívott
Míért

Helene etetni kezdi Gödelt

GÖDEL Maga nem a feleségem
És nem is Einstein

*

RUBENS Akár egy német
Unom fiam a szigorodat
Neked nincs is farkad
csak elveid vannak
Megengedem tiszteletre méltóak
Fecsegni dumálni beszélgetni csak úgy
cél nélkül
a jó a barátság érzetéért
Te képtelen vagy társalogni
Minden mondatodnak értelme van
rémes
Minden mondatod
jelent valamit
És elvárod hogy
minden mondatom

fontos legyen
szükségszerű
rémes
tartalmazzon valami lényegest
Ha nincs mit mondanod
hallgatsz
De hát ez embertelen fiam

Csend

Imádkozzatok
ahogy egy halott jelenlétében illik
és veszekedjete
ahogy egy halott jelenlétében szükségszerű
Mit ripacszkodik apám
Mintha apám
nem szigorú munkás
lett volna
a tehetségének a rabja
a munka fegyelmezett dicsőítője
A farkam egyfelől
az elveim másfelől
Ugyan már
Mintha apám
az érzékei rabja lett volna
Apám érzékisége
nem a kéjvágyát növelte
nem a kéjvágyának a szolgálatába állította
a művészetének a szolgálatába állította
Apám szeretőt se tartott
Alig
Bár tartott volna
Akkor nem minden volna ott a vásznon
Minden ott a vásznon

RUBENS
ALBERT

Csend

Jól van
imádkozom és pörösködni fogok avval a nővel
Egy kövér meztelen szoprán
Kell ide egy
kövér meztelen szoprán
hogy a fiú azt mondhassa
Anyám te egy kövér meztelen szoprán vagy
Kövér és meztelen és
fiatal
Pörösködni fogok
avval a nővel
apám feleségével
kit az ön utasítása szerint apám
anyámnak

BACCHUS („*máshonnét*”)

HELENE (*ugyanonnnét*)

ALBERT

kell szólítanom
 anyám anyám anyám
 Noha éveinek száma
 megegyezik az enyéimével
 és akit ámulva bámul az egész világ
 Az egész világ
 tiszteli
 anyám valagát
 Ne szóljon közbe apám
 A seggét a csöcseit a rózsásan fénylő sonkáit
 Nem tudsz úgy belépni egy képtárba
 hogy ne ő
 az anyám kilóra mért hústömbjei
 Belépek hústömb
 Belépek belépőjegy hústömb anyám
 (*Csönd; halkán*)
 Mindenütt őt látom
 nem tudom úgy becsukni a szemem
 hogy ne ezt a hústengert lássam
 ringani
 völgyeket öblöket dombokat
 árnyékokat fényeket
 ingásokat rengéseket mozgásokat
 Ha alszom ha ébren vagyok ha imádkozom
 csak anyámat látom
 Aki nem is az anyám
 Belefulladok a zsírba
 az édes zsírba
 Ne félj a hústól
 A hús az ember
 Ne félj a világtól
 Ne menekülj
 Kicsi fiam
 Te az Istenhez is csak menekülsz
 Az Isten nem egy életmentő csónak
 fölfújható gumicsónak nem
 ahová
 az utolsó pillanatban
 felkapaszkodhatsz
 az élet gonosz árjából
 Az Isten
 nem mentőöv nem egy oxigénsátor egy vastűdő egy művég-
 tag
 Az Isten fiam nem egy Bayer-Aszpirin
 Ne beszéljen Istenről apám
 Ha valaki ne beszéljen Istenről
 akkor apám

RUBENS

ALBERT

Csönd

RUBENS
ALBERT

Még csak ne is hallgasson Istenről
Ne csináljon úgy mintha
éredkelné az Isten
Ne csináljon úgy mintha
én érdekelném
Nem csinálok úgy
A prémes nő
Magát az anyám se
éredkli
Magát apám csak az anyám
segge
éredkli
Minden segget
a hatalmas oeuvre
minden seggét
minden egyes hátsófelet
saját kezűleg
Nincs egyetlenegy tompor se
amelyet ne
beleszámolva a lóseggeket is
Arrébb lökdöste a segédeket
és avval a maga zseniális ecsetjével
megérintette a vásznat

Csend

Megérinti
és ettől megváltozik minden
igen
maga apám nagy varázsló
ezek a seggek
kozmosz seggek
kozmosz-seggek
miközben megmaradtak seggnek
mindközönleges seggnek
nix metafora
gyönyörű rózsaszín valagok
a világ maga
a teljesség
Nemcsak a kéj a mámor helye
az életöröm helye
Élni jó
ezt mondják a maga seggei apám

Csend

Az egyetlen hely a világon
ahol nem félek
Elképzelem magamat ott
mint egy dombon
és nem félek
Ez a maga nagy varázslata apám

RUBENS Én nem tudok félni
 Én csak a köszvénytől félek
ALBERT Maga reménytelenül boldog apám
RUBENS Ne sírj kisfiam

*

A keresztéről levétel kép, Albertet veszik le

ALBERT A nem létező Isten
 őt szereti apám
 és az is szereti apámat
 igaz-e
 A létező Isten
 őt nem szeretem én
 és az se szeret engem
 igaz-e

*

Az eddigi képek helyén üres vászon; nagy csönd

RUBENS (*játszik a mondattal*)

Rubens meghalt
Rubens meghalt
Rubens meghalt
Rubens
meheg
hahalt
Mondat ez
Mondatnak mondat
(*Észreveszi az üres képeket*)
Hol vannak a képeim
A képeim
az életem
az Istenem
És a seggek
Hol
(*Pofát vág*)
Állítólag
Állítólag a meg nem festett képek képeim
Azok a képek
Amelyeket nem festettem meg
állítólag

Csőnd

De én mindent megfestettem

Csőnd

Amit megfestettem az minden
(*Ujjongva*)

Rubens meghalt
Rubens meghalt
Rubens
Én én én
meheg
hahaltaham
De jó

*Zene
Csönd*

Nádasdy Ádám

A GYEREKKORI FÉLELMEK MIATT

Mikor már nincs ott senki, azt imádom,
kiürült termet, szemetes mezőt,
takarításra váró dzsesszklubot;
a lassan oszladozó emberszagban
egyedül lenni, azt tudok nagyon.
Betöltöm a kihülő helyeket,
mondom mindazt, eléggé hangosan,
amit ők nem tudtak, ostoba nyájam.
A nyáj. A nagyfilm. Főműsoridő.
A fősodor legyen csak az övék.

NYUGALOM, MAJD GYORSULÁS

Aztán ha mégis egyedül
maradok, bámulom a kisbetűt,
milyen nagyok a poros részletek,
és mennyi konkrét alap mindenütt.

Aztán ha mégis egyedül
száll rám a lassan mélyülő,
kincsekkel úszó délután,
lerúgom, mint a serdülő